

Nina Žbona Kuštrin, Osnovna šola Solkan

GLASBENO GLEDALIŠČE, KI NAVDUŠUJE

↳ Glasbeno gledališče je interesna dejavnost, ki je združila veliko otrok željnih novih doživetij in znanj s področja gledališke igre. V dveh mesecih smo na oder domiselno postavili glasbeno pravljico V novo leto jaz hitim. Vloženega je bilo veliko skupnega dela, truda, časa, potrpljenja in ustvarjalnosti. Učenci so izdelali plakat, gledališki list in vabilo.

Uvod

Za poglobljanje dramskih besedil je treba upoštevati različne načine upodabljanja z namenom najboljšega in učinkovitega poustvarjanja prebranega. Pogosto uporabljamo igro vlog, improvizacije, dramatizacije in lutkovne animacije. Za to pa je med poukom vse premalo časa. Učenci obožujejo te dejavnosti, saj se lahko prelevijo v nekaj, kar v vsakdanu niso. Kljub temu pa nimajo lahkega dela. Ko stopijo na oder, morajo upoštevati veliko pogojev, s pomočjo katerih sprejmejo dramsko besedilo, ga razumejo in prenesejo gledalcem.

Dramsko besedilo v šoli

Dramska besedila so besedila, ki so napisana za gledališče/oder. Prepoznamo jih po tem, da so napisana po vlogah v obliki pogovora med dramskimi osebami. Običajno so razdeljena na več različnih prizorov. Po mnenju gospe Vide Medved Udovič jih lahko učencem približamo z razrednim gledališkim projektom, saj na ta način lahko učenci uresničijo svoje zamisli. V takem gledališkem projektu se učilnica, domišljijsko preoblikovana, preobrazi v razredno gledališče, kjer se učenci preizkušajo v vlogi igralca, režiserja, kostumografa, scenografa, frizerja, osvetljevalca, glasbenika in lektorja ter uresničujejo svoje gledališke zamisli. Učenec, ki igra, mora na odru komunicirati s sošolci, sodelovati s soigralci in razvijati značaj dramske osebe. Učitelj ne sme vpeljevati gledališke dejavnosti s prepodrobno interpretacijo vlog, ampak sproščeno, da se ne bo učenec odmaknil od neposredne komunikacije. Učenec se mora ravnati po pravilih, ki jih v skupini predhodno oblikujejo, sprejeti pa mora tudi postavljene omejitve, saj si le na ta način učenci sami določajo disciplino. Dramsko besedilo spodbudi bralčev/gledalčev domišljijski svet, kjer so dramske prvine sestavljene tako, da zgradijo zaporedje dogodkov in ustvarijo ritem predstave in gledališki vzorec. Pri šolski predstavi ne gre za to, da dramsko besedilo samo zrcali nekatere že uveljavljene gledališke ideje, ampak za to, da učenci posredujejo različne zamisli. Uprizoritev dramskega besedila se v igri kaže kot učenčeva igra z besedilom. S pomočjo didaktičnih spodbud učenci razvijajo

svoje bralne in gledališke sposobnosti, zato moramo posebno pozornost posvetiti recepcijskim zmožnostim učencev. Pomembno je, da spodbujamo branje dramskih besedil na osnovi sodobnejšega pristopa, ki je povezan z dvojno sestavo dramskega besedila in z razvijanjem gledališke recepcije (igra vlog, igralne improvizacije, dramatizacije, lutkovne animacije in razredni gledališki dogodki).

Učinkovita izpeljava ustreznega didaktičnega modela za izbrano dramsko besedilo je odvisna od učiteljeve strokovne priprave, od upoštevanja izsledkov razvojne psihologije, njegove književno didaktične in komunikacijske zmožnosti, s katerimi spodbuja učenčeve odzive v zvezi z oživljanjem dramskih besedil glede na pričakovani horizont tako dramskega besedila kot uprizoritve le-tega (2001, str. 120–126).

Glasbeno gledališče kot interesna dejavnost

Otrok se rad igra spontano in neusmerjeno. Rad predstavlja samega sebe in igra izvira iz njega samega. Ker pa se rad tudi vživlja v namišljene osebe, živali ali stvari, sva s kolegico v letošnjem šolskem letu učencem ponudili interesno dejavnost *Glasbeno gledališče* z namenom razvijanja otrokovih sposobnosti močnejšega vživljanja in širšega prilagajanja.

Nanj se je prijavila kar polovica učencev od 1. do 5. razreda. Za cilje interesne dejavnosti sva si zastavili:

- spodbujati gledališke dejavnosti na šoli in branja dramskih besedil,
- omogočiti ustvarjalno gledališko udejstvovanje učencem, ki to želijo,
- spoznavati glavne prvine gledališkega dogodka, gledališke komunikacije z igralci, gledalci,
- razvijati zmožnosti izražanja z mimiko, kretnjami, gibanjem in govorom v odorskem prostoru,
- omogočati pridobivanje izkušenj na področju nastopanja,
- doživeti dramsko igro na velikem odru.

Zastavili sva si, da bodo učenci z našo pomočjo in glede na individualne sporazumevalne zmožnosti:

- doživljali prvine gledališke umetnosti (besedilo in uprizoritev),
- brali krajša besedila slovenske dramatike, spoznavali zgradbo dramskega besedila,
- s pomočjo učitelja razčlenjevali dramsko besedilo,
- se udeleževali posamičnih ali skupinskih vaj ter sproščeno improvizirali besedila,
- spoznavali glavne prvine gledališkega dogodka, tj. gledališko komunikacijo in njeno aktualnost (igralci – predstava – skupinski gledalec),
- razvijali zmožnosti izražanja z mimiko, kretnjami, gibanjem in govorom v odorskem prostoru ter
- s pomočjo učitelja pripravili šolsko gledališko uprizoritev.

Kako smo začeli

Uprizoritev dramskega besedila sva izvedli po naslednjem postopku:

- individualno branje,

- izražanje doživetij ter analiza besedila,
- interpretativno skupinsko branje (bralna vaja),
- učenje tehnike igranja,
- uprizoritev glasbene pravlјice.

Glasbeno gledališče smo imeli vsak petek po pouku. Prvo uro interesne dejavnosti smo si ogledali posnetek, kako nastane gledališka predstava. Učenci so bili začudeni, koliko dela in časa je za to potrebno. Po ogledu sva jih seznanili, da bomo na oder postavili dramsko pravlјico V novo leto jaz hitim, literarno delo Bože Božene Lesjak. Ob branju odlomka so učenci »požirali« besede in se takoj pozanimali, katero vlogo bodo dobili. Bili so zelo neučakani.

Naslednjo uro smo začeli z vajami za sproščanje in tehniko oblikovanja in priprave glasu. Vaje smo izvajali v stoječem položaju. Otrokom so bile vaje zanimive in smešne, saj smo delali nevsakdanje grimase in spuščali smešne glasove. Pred vsako uro smo naredili nekaj vaj, da smo pripravili govorni aparat in sprostili telo ter ga pripravili. To so bile vaje za sproščanje telesa in vzbujanje domišljije, za sproščanje fizične napetosti, sproščanje psihične napetosti, preponskega obroča, križa in ramen, za sproščanje obraznih mišic in pevskega aparata.

Slika 1: Ponavljanje besedila
in dramatizacija

S sodelavko sva na naslednji vaji učencem razdelili vloge. Ker je bilo prijavljenih veliko otrok in so skoraj vsi želeli imeti glavno vlogo, sva pred tem vsako vlogo skrbno preučili in razmislili, kdo izmed učencev bi vlogo najbolje izpeljal in jo kar najbolje ponotranjil. Upoštevali sva tudi želje učencev, saj so želeli imeti nekateri glavne, drugi pa stranske vloge. Ena deklica je izrazila željo, da bi bila kostumografka in scenografka. Željo sva ji seveda uresničili, saj sva potrebovali učence tudi na tem področju. Nekaj učencev in učiteljici iz podaljšanega bivanja so jim pri tem pomagali. Večina učencev se je vlog razveselila, nekateri so bili žalostni, ker niso dobili vloge, za

katero so se potegovali in so predvidevali, da ne bodo nastopali. Ko sva jim povedali, da bodo v predstavi nastopali čisto vsi, so bili presrečni. Učenci so dramsko besedilo večkrat prebrali. Svetovali sva jim, naj si izpišejo ali podčrtajo neznane besede, da jih bomo na naslednji vaji lahko obrazložili. Ker je bilo besedilo lahkotno, dodatnih razlag niso potrebovali. Pogovorili pa smo se o tem, kako si predstavljajo vlogo, ki jim je bila dodeljena. Sprva jim je vživljanje v drugo vlogo povzročalo težave, saj so vaje zahtevale svojevrstno disciplino.

Dva naslednja petka so bile vaje namenjene govorni interpretaciji in pravilni drži telesa. Pri skupinski vaji sva jih opozarjali na izogibanje posnemanja sošolcev in jih postopno navajali na gledališko izražanje. Njihovo branje je bilo tekoče, z manjšimi napakami. Ker so nastopali tudi prvošolci, ki še ne znajo brati, sva jim besedilo brali po vlogah, oni pa so ponavljali za nama. Bili so zagreti in motivirani za delo. Besedilo so velikokrat ponovili, tako da so ga do naslednje vaje že znali na pamet. Stranske vloge niso imele veliko besedila, zato jim učenje ni povzročalo težav. Čeprav je bilo besedilo glavne vloge obsežno, si ga je deklica hitro zapomnila. Vsi učenci so se trudili sproščeno govorno nastopati. Ob tem so razvijali domišljijo in iznajdljivost.

Učenci so bili polni idej in zamisli, kako bi bil videti gledališki prostor. Ideje, da bi predstava kar najbolje zaživele, so kar deževale in treba jih je bilo strniti in izbrati najboljše. Predlagali so, da bi izdelali snežinke iz papirja, ki bi predstavljale noč v gozdu. Ležali bi na tleh, v spalnih vrečah, oblečeni v pižame. Oder bi krasila novoletna smrečica z okraski iz slanega testa, ki bi jih izdelali v podaljšanem bivanju. Deklica, ki se je želela preizkusiti v vlogi kostumografke in scenografke, je skicirala sceno. Vsak učenec je kostum za svojo vlogo prinesel od doma. Poiskali so jih v omarah. Predvideli smo tudi odrsko osvetlitev. Nekaj otrok je oblikovalo osnutke vabila, gledališkega lista in plakata. Ideje sem jim pomagala izpeljati, saj nimajo dovolj računalniškega znanja.

Za pripravo glasbene pravljice je bilo treba izbrati glasbeno podlago, ki je bila pomemben del predstave. V dramskem besedilu sta bili že zapisani dve besedili pesmic. Učitelja glasbene umetnosti iz matične šole sva prosili, da nam je pesmici uglasbil. Dodali sva še nekaj pesmi, ki so bile tematsko vezane na dramsko besedilo.

➤ Slika 2:

Dramatizacija glasbene pravljice

Naslednje ure smo začeli z dramatizacijo. Vsako uro smo pridno vadili. Učenci so se na vsaki vaji s ponavljanjem učili besedila po delih. Ko je bila večina besedila naučenega, smo se bolj posvetili igri. Vzeli smo si dovolj časa, ker sva želeli, da učenci vključijo v igro čim več svoje otroške ustvarjalnosti. Pustili sva jim, da so improvizirali pri besedi in gibu. Na začetku vaj so bili na odru bolj statični, saj niso vedeli, kam bi »dali roke«. Besedilo je teklo, neverbalna komunikacija pa ne. Počasi so se naučili, da se morajo na odru sprostiti in prepustiti vlogi. Potrebovali so nekaj pomoči, ni pa jim primanjkovalo novih idej. Z vsako vajo so bili boljši in bližje odrskemu nastopu.

Po uspešno osvojenem besedilu, so učenci vadili tehniko igranja. Razvijali so zmožnost gledališkega izražanja. Pri tem so bili sproščeni, posnemali so dramske motive, izražali občutja in z mimiko, kretnjami, gibanjem ter govorom improvizirali lastnosti oseb v odrskem prostoru. Vadili so posamezne prizore dramskih besedil. Odgovorno so pripravljali gledališko uprizoritev. Deklica, ki je imela glavno vlogo, vlogo Snežne vile, se je poistovetila z njo in jo zelo dobro igrala. Tudi njene kretnje in drža telesa so bili lahkotni in mehki. Med nastop smo vključevali pesmice, ki so jih peli posamezno ali v skupini. Glasbena podlaga je bila klavirska spremljava. Ena deklica je igrala na violino.

Dan pred nastopom smo postavili sceno in okrasili oder. Da je bilo novoletno vzdušje pravično, so učenci na zavese nalepili snežinke in okno s pogledom na zasneženo pokrajino sredi gozda, postavili novoletno smrečico ter jo okrasili z okraski in lučkami. Pod njo so postavili darila. Okoli nje pa so na tla položili spalne vreče, ki so predstavljale postelje. Med pripravljanjem gledališke scene so bili vzhičeni in so težko pričakovali dan nastopa.

Kako smo končali

Slika 3:
Začetek glasbene pravljice

Pred premierno uprizoritvijo smo se zbrali v dvorani. V garderobah so se učenci preoblekli v pižame. Naredili smo nekaj vaj za sproščanje in oblikovanje glasu. Glas smo pripravili tudi z upevalnimi vajami. Prišel je trenutek, ki smo ga vsi nestrpno čakali. Nastopajoči so tihoma zasedli oder in se ulegli na spalne vreče. Trenutek zatem se je zastor odprl.

Zaključna misel

Z ustvarjalnim projektom smo se vsi naučili veliko novega. Vsak učenec je prispeval košček mozaika, ki smo ga skupaj sestavljali dva meseca in pol, se trudili, uživali v tem, se veliko presmejali in na koncu trepetali. Velikokrat so nama učenci ponudili logične in preproste rešitve uprizoritve težjih gledaliških prizorov. Med projektnim delom je bilo veliko medpredmetnih povezav. Največ s predmetom slovenščina, saj sva upoštevali interese otrok in njihove individualne sporazumevalne zmožnosti. Pri likovni umetnosti smo izdelali sceno, saj je bilo vse od zamisli do izdelave v celoti plod njihovih idej in neskončne ustvarjalnosti. Pri glasbeni vzgoji pa smo se naučili pesmice, ki so poudarile določene dele v pravljici.

Glasbeno pravljico smo skupaj pripeljali od besedila do uprizoritve z doživljanjem prvin gledališke umetnosti. Spoznali so zgradbo dramskega besedila in jo razčlenili. Udeleževali so se skupinskih vaj ter sproščeno improvizirali besedilo. Gledališko komunikacijo in njeno aktualnost (igralci - predstava - skupinski gledalec) so dobro spoznali. Pri vseh vajah so razvijali zmožnosti izražanja z mimiko, kretnjami, gibanjem in govorom v odorskem prostoru in za konec pripravili javno gledališko uprizoritev glasbene pravljice V novo leto jaz hitim. S ponosom smo jo premierno uprizorili v decembru 2015, na odru v Kulturnem domu. Poleg staršev učencev in njihovih sorodnikov se je predstave udeležil tudi gospod ravnatelj, sodelavci in krajan Grgarja. Odziv v dvorani je bil čustven in vznemirljiv. Številen obisk svojcev učencev in domačinov v dvorani nas je prepričal, da je bil naš namen dosežen.

➤ Slika 4:
Konec glasbene pravljice

➤POVZETEK

S projektnim delom, ustreznimi metodami in ustvarjalnim procesom smo literarno delo preoblikovali v glasbeno pravljico, v kateri so učenci razvijali svojo ustvarjalnost, gibalne spretnosti in sposobnost sodelovanja. Predstava je bila plod kakovostnega

dela in ustvarjalnosti otrok, saj je nastajala v okviru projekta pri interesni dejavnosti, pri kateri je bilo na razpolago dovolj časa za ustvarjanje. Izkušnje, ki smo jih pridobili, nam bodo v pomoč pri naslednjih uprizoritvah literarnih del. S kolegico sva spoznali, kako zelo je pomembno, da delamo in izhajamo iz otrok, saj nas spomnijo, da se moramo prepustiti toku ustvarjalnih idej. Ne vzgajamo bodočih igralcev, le pripomoremo k otrokovemu boljšemu intelektualnemu, socialnemu in čustvenemu razvoju ter boljšemu razumevanju gledališke umetnosti.

Ključne besede: igra vlog, dramatizacija, oder, dramsko besedilo

Literatura

- Medved Udovič, V., 2001: *Razvijanje dramske/gledališke recepcijske zmožnosti v osnovni šoli. Materni jezik na pragu 21. stoletja*. Zavod RS za šolstvo, Ljubljana, str. 120–133.
- Lesjak, Boža Božena: *V novo leto jaz hitim*: http://uciteljska.net/ucit_search_podrobnosti.php?id=2476, [dostopno 21. 1. 2016].
- http://uciteljska.net/ucit_search_podrobnosti.php?id=6442 [dostopno 21. 1. 2016].
- <http://www.rtvsllo.si/infodrom/infoteka/0/732> [dostopno 21. 1. 2016].
- http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_izbirni/Slovenscina_izbirni.pdf [dostopno 4. 2. 2016].
- <http://www.pef.uni-lj.si/~vilic/gradiva/3-korosec-simbolna.pdf> [dostopno 4. 2. 2016].